

Olje- og Energidepartementet

postmottak@oed.dep.no

Sarpsborg, 1/10-2019

Dette brevet sendes på vegne av: *DNT Vansjø, DNT Nedre Glomma, DNT Indre Østfold, Tistedalens Friluftslag, Naturvernforbundet i Østfold, Norges Jeger- og Fiskerforbund Østfold, 4H Østfold, Norsk Ornitologisk forening Østfold og Østfold Botaniske Forening.*

Forum for natur og friluftsliv Østfold er et samarbeidsforum på fylkesnivå. Vårt formål er å fremme natur- og friluftslivinteressene i fylket. Forumet har 10 medlemsorganisasjoner med til sammen over 16 000 medlemskap.

NVE har utarbeidet et forslag til nasjonal ramme for vindkraft på land. Rammen inneholder et oppdatert kunnskapsgrunnlag og kart med områder som peker ut mulig egnede områder for vindkraft. **Rammen er på høring med frist 1. oktober 2019.** I denne uttalelsen vil vi konsentrere oss om område 3 som gjelder Østfold fylke.

Tilslutta organisasjoner i FNF Østfold vil avgi følgende høringsuttalelse til forslag til nasjonal ramme for vindkraft på land.

Forum for natur og friluftsliv Østfold

Pb. 220, 1702 Sarpsborg
TLF: 98 62 41 69
E-post: ostfold@fnf-nett.no
www.fnf-nett.no
orgnr: 917 044 066

Innledning

Det er med interesse vi har fulgt prosessen med å lage denne nasjonale rammen for vindkraft på land. Interessen og trykket på utbygging av vindkraft har økt etter hvert som energiformen har blitt mer lønnsom, og presset på å få ned bruken av fossilt brennstoff har økt. Norge har forpliktet seg til å redusere utslipp som følge av Paris-avtalen, og dette følges opp i fylker og kommuner. Samtidig som vi ser konsekvenser av klimaendringer i Norge, sier forskere at tap og endringer av areal er en problemstilling som er *minst* like viktig. 6. mai 2019 ble verdens første globale rapport om verdens naturtilstand lansert av Naturpanelet (IPBES). Denne rapporten konkluderer med at tapet av naturmangfold er en like stor trussel mot verden som klimaendringene. De mener det må store samfunnsendringer til for nå målet om tap av naturmangfold. Tap av naturmangfold er svært alvorlig for balansen i økosystemene og kan i verste fall være med å forsterke klimakrisen. Vi ønsker klimatiltak nå, men mener at dette kan gjøres på andre måter enn med vindkraft.

Med dette som bakgrunn ønsker tilslutta organisasjoner i FNF Østfold at fylket spares for ytterligere utbygging av vindindustri.

Generelt om rammen

Forslaget til den nasjonale rammen for vindkraft på land har skapt stort engasjement. Virkninger og inngrep som følge av vindkraft har blitt mer kjent. Kunnskapsgrunnlaget for myndighetene har blitt bedre, samt at lokalt engasjement har blitt vekket over hele landet.

Rammen skal ikke være en plan for nye utbygginger, og den vokter heller ikke energiformer opp mot hverandre i forhold til lønnsomhet og miljøpåvirkning. Vi savner en bedre strategi fra myndighetene om hva slags kraft vi skal bruke, hvor vi kan hente mer og hvor vi kan spare. Energiformer som skader areal og natur bør så langt det kan unngås. Norsk natur skal ikke være salgsvare som utenlandske investorer kan tjene seg rike på.

NVE behandler ingen konsesjonssøknader mens rammen er under behandling. Det synes vi er klokt og ber om at dette bare er starten på et arbeid som man bør ta seg god tid på, slik at alle konsekvenser og interesser er godt belyst før eventuelt nye konsesjoner gis. Arbeidet med rammen bør videreføres og bli en del av en helhetlig strategi for energi i Norge.

Hovedpunkter

Derfor sier vi nei til (mer) vindkraft i Østfold:

- Arealendringer er den største trusselen mot biologisk mangfold. Vindkraft krever mye areal til oppstillingsplasser og transportveier. Dette fører til fragmentering av biotoper og naturmiljø.
- Tap av biologisk mangfold er med på å forsterke klimakrisen. Vi må derfor ta vare på det vi har og heller restaurere ødelagt natur, i stedet for å ødelegge mer. Robuste økosystemer vil hjelpe oss å takle endringer i klimaet.
- Friluftsliv er en kilde til livskvalitet. Fravær av støy og større menneskelige inngrep gir kvalitet til friluftslivet. Vindturbiner forårsaker støy og faren for iskast om vinteren fører til at sikkerhetssonene rundt turbinene er store. Det betyr i praksis at opplevelsen av å være ute blir kraftig forringet ved nærvær av vindkraft.
- Miljødirektoratet og Riksantikvaren anbefalte NVE å ekskludere hele Østfold på bakgrunn av hensynet til natur (rovdyr, fugl og flaggermus) og kulturminner/landskap. Dette valgte NVE å se bort fra, og de overprøver i så måte råd fra faginstanser. Dette er vi sterkt kritiske til. En eventuell

konsesjon i område 3 vil være et typisk eksempel på fragmentering og bit-for-bit nedbygging av viktige arealer for dyr og mennesker.

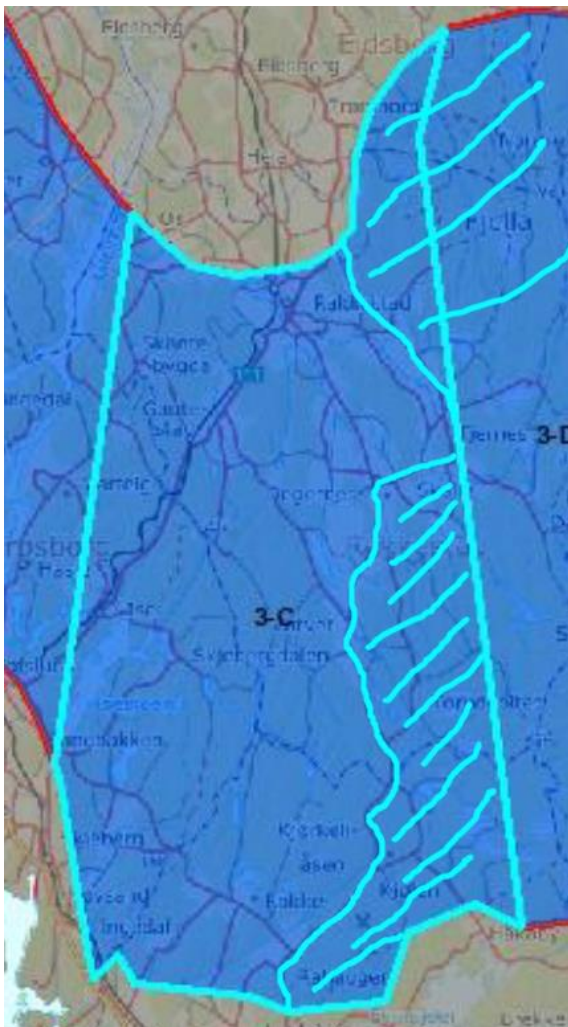
Østfold fylke

Østfold er, med sine 297 000 innbyggere, Norges 6. mest folkerike fylke, og også landets tredje minste målt i areal. Vi har noe av den beste og mest produktive landbruksjorda i landet. Prognosene tilsier at befolkningen vil vokse framover. Fylket er preget av store arealendringer allerede, som følge av samferdselsprosjekter/infrastruktur og utbygging av næringsområder (utbygging av InterCity og datasenter i Våler og Sarpsborg).

Kartet over mulig egnet område i Østfold

Østfold fylkeskommune har en egen regional plan for vindkraft, vedtatt av fylkestinget 25. Oktober i 2012. Denne planen peker ut områder som overhodet ikke er egnet, samt områder man så for seg at vindkraft kunne være mulig uten altfor store konflikter.

Vi synes det er merkelig at NVE ikke har sett til denne og vært mer presise i sitt arbeid med den nasjonale rammen, da dette har ført til at grensene i kartet i det utpekte området er feil. Dette har naturlig nok skapt uro og ekstra arbeid for organisasjoner som har interesser innenfor dette området. Når grensene for Vestfjella justeres etter regional plan for vindkraft i Østfold, ser kartet slik ut:

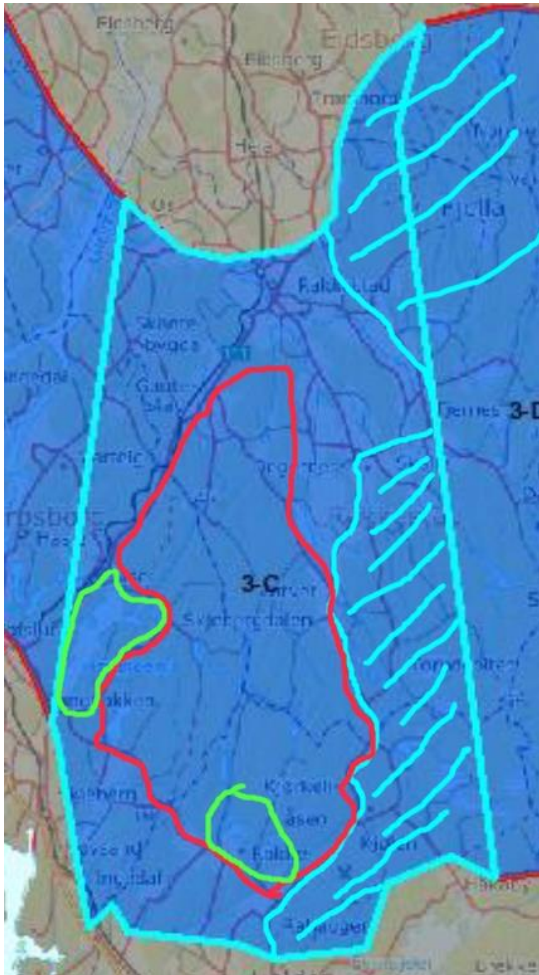
Hadde dette vært mer korrekt i første omgang hadde vi spart organisasjoner og andre for mye bekymring.

Naturmangfold og friluftsliv

Det er flere aspekter som vi mener NVE ikke har tatt nok hensyn til. Fjella er et viktig naturområde i fylket. Men ett av de største sammenhengende villmarksområdene finner vi fra Skjebergmarka og sørover til Rokke. Her ligger steinalderboplassen ved utsiktstårnet på Høgnipen med tilliggende fornminner ved grensa mellom Rakkestad, Sarpsborg og Halden, og det finnes et mangfoldig dyreliv fra skogsområder og til næringsrike innsjøer med et yrende fugleliv slik som Bergsjøen. Området brukes av svært mange innbyggere fra de tre kommunene. Området bør derfor ekskluderes (merket rødt under). Rokkevannet er et svært viktig fugleområde og naturreservat, der det vil være svært uheldig med vindturbiner i nærheten (dette ligger innenfor det røde området, men har i tillegg fått en grønsirkel).

I tillegg er Isesjøen et mye brukt friluftsområde i Sarpsborg (merket med grønt område i vest).

Dermed blir nytt kart 3-C som følger:

Arealendringer er den største trusselen mot naturmangfoldet. For å ivareta naturmangfold er det avgjørende at det bevares urørte, større naturområder med en kjerne av intakt natur, samt et nett av mindre naturområder med forbindelseslinjer slik at arter har mulighet for spredning i landskapet. Selve vindturbinerne medfører økt dødelighet for fugl og flaggermus, og en stor del av landets trekkende bestander passerer gjennom vår landsdel. Internasjonale studier viser at store mengder av flaggermus og fugl tas i vindturbiner, og tyske studier viser at enorme mengder insekter også drepes av vindturbinerne. Dette er grupper som allerede viser nedgang i sine bestander.

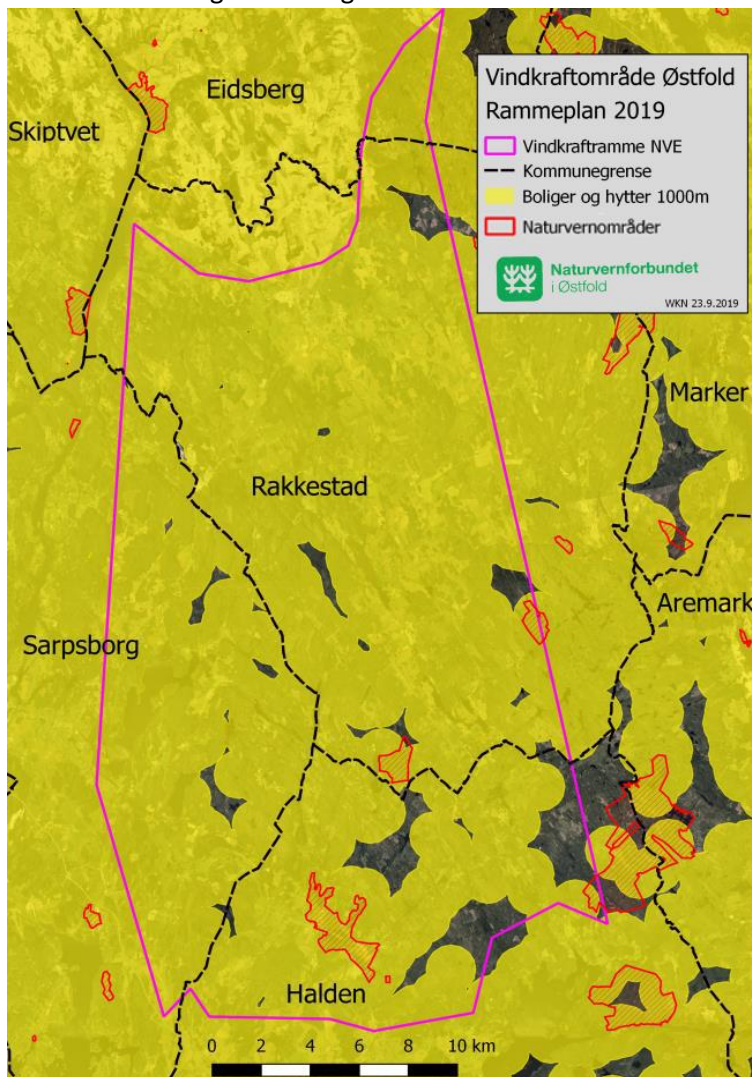
Vi viser til Miljødirektoratets og Riksantikvarens vurdering i publikasjonen

<https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2019/februar-2019/nasjonal-ramme-for-vindkraft.-innspill-fra-miljodirektoratet-og-riksantikvaren-til-eksklusionsrunde-3/> hvor Østfold også pekes ut

som et viktig leveområde for viktige arter, og med store verdier for friluftsliv og kulturhistorie.

Faginstansene foreslår på bakgrunn av dette å ekskludere hele det utpekte området, men dette velger altså NVE å se bort fra, noe vi synes er svært merkelig. At det åpnes for eventuelle prosjekter som skal konsekvensutredes og flere konsesjoner blir gitt, vil bli et klasseeksempel på fragmentering og bit-for-bit nedbygging av viktige friluftsområder og leveområder for vilt og fugl, og det ønsker vi ikke.

Naturvernforbundet i Østfold har laget et kart over rammeplanen i Østfold, hvor det er lagt en buffer på 1 km omkring helårs- og fritidsboliger. Arealberegningene viser da, i henhold til NVEs anbefalinger om minsteavstand, at kun 6 % av arealene innenfor planområdet er egnet for vindkraftutbygging. Tar vi så bort de arealene som ligger i Fjella, samt verneområdene, gjenstår det kun 3,6 % av foreslått areal. Disse gjenværende små områdene er dessuten delvis i konflikt med viktige stille friluftsområder og med viktige viltområder.

Fugl

Ifølge Norsk ornitologisk forening Østfold er kunnskapsgrunnlaget om fugletrekk i området for dårlig til å danne grunnlag for en uttalelse. De har etterlyst radarundersøkelser for å kartlegge trekk i Østfold, og mener at dette bør være obligatorisk i forbindelse med all utredning av vindkraft. Generelt kan man si at mange dagtrekkende fugler gjerne følger hovedvannårer i landskapet, mens natttrekkere ikke nødvendigvis legger opp ruten etter landskapsformer og disse trekkene derfor foregår mye mer spredt. Mange troster og vadefugler trekker i stor grad om natten og antagelig i en høyde som gjør dem svært utsatt for vindturbiner.

Skog

Store deler av Østfold er skog. Boreal skog er et av verdens største karbonlager, og endringer i arealbruk truer skog. Det vil derfor være et klimatiltak i seg selv å la skogen stå i stedet for flatehogst for å gjøre plass til veier og oppstillingsplasser for vindturbiner. Flatehogst bidrar til utslipp fra skogsjord og skogen som økosystem. Det kan ta 150 år for en ny skog å tilbakebetale utslippene. NVE bruker som argument for at fylket er egnet at det er mye skog, og at turbinene derfor må være høye, men at inngrepene vil skjules av skogen. En turbin på 200 meter vil naturlig nok ruve godt over selv voksen granskog, og inngrepene i terrenget vil følgelig også være betydelige.

Folkehelse og aktivitet

Friluftsliv er en kilde til livskvalitet og god folkehelse. I Østfold drives det mye friluftsliv, året rundt. Vi har svært aktive turlag og jeger- og fiskerforeninger som driver aktiviteter som korte og lengre gåturer, kajakkpadling, turskøyter, fiske, isfiske, skytetrening og jakt. Aktivitetene bedrives av alt fra barn- og barnefamilier til pensjonister. Dette er aktiviteter som engasjerer store deler av fylkets befolkning, både organisert og uorganisert. På tross av det har fylket betydelige utfordringer innen folkehelse. Det jobbes godt og målrettet lokalt i kommunene og regionalt, for å gjøre noe med disse utfordringene. Fysisk aktivitet som idrett og friluftsliv er gode eksempler på aktiviteter som er helsefremmende. Friluftsliv er den aktiviteten folk sier de kan tenke seg å gjøre mer av, og det er også regnet som lavterskel tilbud. Det er gjort mye forskning som viser naturens og stillhetens positive innvirkning på menneskers helse. Det er derfor viktig at vi bevarer arealer som er egnet til friluftsliv, både det som er nært der folk bor, og områdene som ligger lenger fra boliger og andre inngrep. Østfold er et «trangt» fylke med forholdsvis lite areal, samt en økende befolkningsvekst. Fylket er attraktivt blant annet for sin nærhet til Oslo og lange kystlinje. Utbygging av mer vindkraft vil føre til tap av naturområder som ikke kan tilbakestilles.

Sarpsborg kommune har ca.56.000 innbyggere og et landareal på 371kvm, foruten bekker og tjern. Skjebergdalen er kartlagt som et område med stor verdi for friluftslivet. Dette bør telle i en helhetlig vurdering av området. De utpekte områder i Sarpsborg vil i stor grad berøre områder hvor DNT Nedre Glomma har turer og aktiviteter for barn, unge og voksne. Deres ubetjente turhytte Østtorp ligger også i det omtalte området Knatterudfjellet. Områdene i Sarpsborg er for det meste sti-rike og blir mye brukt til friluftaktiviteter av kommunens innbyggere, organisert eller uorganisert.

DNT Indre Østfold har to ubetjente DNT hytter i Fjellaområdet, og alle DNT-foreningene i fylket er storbruker av Fjellaområdet både hva det gjelder å arrangere turer, kurs og arrangementer, men også i tilknytning til fremme aktivitet og folkehelse gjennom dugnadsarbeid og tilrettelegging for uorganisert ferdsel.

I Halden kommune inkluderer planområdet Høyåsmarka, et av Haldens mest populære friluftsliv- og turområder. Der ligger Høyåshytta, ei svært mye benyttet dagsturhytte. I dette området har også en av verdens beste orienteringsklubber, Halden skiklubb, sitt treningsområde. Halden kommunes kartlegging av friluftslivsområder i 2018 viste at 13000 daa ble karakterisert som *svært viktig*

friluftsområde, 7500 daa som viktig friluftsområde. De relativt små områdene i nærmiljøet er meget høyt verdsatt til rekreasjon, trening og forebyggende helsearbeid. Med økende ønske om å bruke bil minst mulig, vil naboskogen bli mer og mer viktig for en helsebringende tur.

Hensyn til kommunenes ønsker

Vi leser i KS` høringsvar til nasjonal ramme for vindkraft på land at de mener at konsesjonssaker må behandles etter Plan- og bygningsloven, samt at kommunene må få større innflytelse på prosessene. Dette støtter vi. Samtlige berørte kommuner i Østfold har sagt tydelig fra at de mener nasjonal ramme for vindkraft på land ikke tar nok hensyn til lokale og regionale kvaliteter for natur og friluftsliv, og at de derfor vil at respektive arealer som NVE foreslår, skal tas ut av rammen. Dette mener vi Olje- og energidepartementet må hensyn til når rammen fastsettes.

Halden kommune

Halden kommunestyre gjorde den 3.9.2019 følgende vedtak i sak PS2019/81 Høringsvar – Nasjonal ramme for vindkraft:

Østfold er tett befolket og tilgangen på sammenhengende rekreasjonsområder er begrenset. Fremlagt utredning omfatter kulturlandskap og utmarksområder som innbyggerne i kommunen verdsetter høyt. I et klimaperspektiv er det viktig å se helheten, og ta i bruk ny teknologi og utnytte nye fornybare energikilder samtidig som at innbyggernes mulighet til naturopplevelser i nærområdet ivaretas.

Halden kommune ønsker derfor at vindkraftområdene i kommunen tas ut av Nasjonal ramme for vindkraft og at OED iverksetter en tilsvarende utredning for vindkraft til havs.

Rakkestad kommune

Kommunestyrets vedtak 26/9-2019 Saksnr 31/2019

1. Rakkestad kommune støtter intensjonen om å styre vindkraftutbygging til områder hvor utbygging er mest mulig lønnsom, og hvor konfliktene med miljø- og samfunnsinteresser er akseptable. Nasjonal ramme for vindkraft tar imidlertid ikke i stor nok grad opp i seg kommunale og regionale planer/hensyn.

2. Rakkestad kommune mener at foreslåtte områder i Rakkestad har store natur-, landbruks-, landskaps-, vilt-, kulturminne- og friluftslivsverdier. I tillegg er det støyfølsom bebyggelse spredt utover alle områder. Lokalisering av vindkraftanlegg i disse områdene er i konflikt med viktige miljø- og samfunns hensyn. Rakkestad kommune krever derfor at foreslåtte arealer for vindkraft i Rakkestad skal tas ut av «nasjonal ramme for vindkraft på land».

Sarpsborg kommune

I høringsuttalselsen gir Sarpsborg kommune støtte til at det skal fastsettes en nasjonal ramme for områder som er egnet for vindkraft, men peker på at områdene som er foreslått i Sarpsborg kommune har store verdier knyttet til natur, landskap, vilt, kulturminner og friluftsliv. Det er også bebyggelse i området. På bakgrunn av dette mener Sarpsborg kommune at disse områdene, bør tas ut av planen.

Eidsberg kommune

Kommunestyret 5/6-2019

Eidsberg kommune støtter forslaget om at det bør fastsettes en nasjonal ramme for vindkraft i Norge gjennom en bredt forankret medvirkningsprosess, hvor ulike hensyn legges til grunn for ønsket bærekraftig samfunnsutvikling.

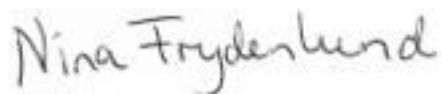
Eidsberg kommune mener imidlertid at lokaliseringen av aktuelle områder i Eidsberg er i konflikt med eksisterende kunnskapsgrunnlag i ovennevnte utredninger og både regionale og lokalt planverk. Dokumenter som det er henvist til i saken er burde i langt større grad ha blitt vektlagt/hensyntatt i kunnskapsgrunnlaget til NVE, slik at forslaget til areal ikke hadde blitt fremmet i høringen. Eidsberg kommune mener at avsatt areal for vindkraft bør tas ut av planforslaget.

«Vi har ikke råd til å miste mer natur og rekreasjonsområder i Østfold.»

Brevet sendes kun elektronisk.

Kopi
Fylkesmannen i Viken og Oslo
Østfold fylkeskommune
Halden kommune
Rakkestad kommune
Eidsberg kommune
Sarpsborg kommune

Vennlig hilsen
Forum for natur og friluftsliv Østfold

Nina Frydenlund
Fylkeskoordinator
FNF Østfold